

Asiantuntija kuultavaksi ja kirjallinen asiantuntijalausunto / Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026/Teema: Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto on pyytänyt Opetushallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026. Lausuntopyynnön teemana ovat varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus. Lausunnossa pyydetään erittelemään talousarvioesityksen keskeiset painotukset ja kipupisteet ml. perustaitojen ja -valmiuksien parantamisen toimet, lukutaito ja oppimisen tuki sekä tilannekuva varhaiskasvatus- ja opetusalan pätevän henkilöstön saatavuudesta, koulutuspaikkojen riittävyydestä, sekä täydennyskoulutuksen malleista ja mahdollisuuksista.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee

Varhaiskasvatuslain pykälän muutoksesta johtuen velvoite laatia paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat poistettiin ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita päivitettiin. Perusteiden päivityksen jälkeen Opetushallitusta on velvoitettu järjestämään varhaiskasvatuksen järjestäjille koulutuksia ja tuottamaan sekä päivittämään tukimateriaalia uuden perusteasiakirjan jalkauttamiseksi. Näin turvataan se, että varhaiskasvatusta voidaan järjestää laadukkaasti ja siten, että lasten kehitystä ja oppimista sekä heidän hyvinvointiaan edistetään kokonaisvaltaisesti.

Paikallinen suunnittelu varhaiskasvatuksessa heijastuu osin myös esiopetuksen paikalliseen suunnitteluun, sillä esiopetusta järjestetään osana varhaiskasvatusta. Opetushallituksen tulee tukea varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestäjiä siten, että siinä huomioidaan varhaiskasvatusta ja esiopetusta koskevat velvoitteet kokonaisuutena, sillä se tukee paikallisesti velvoitteiden toimeenpanoa. Tämä työ alkaa vuonna 2026 ja jatkuu vuoteen 2027 asti. Työ vaatii aikaa ja resursseja. Sekä varhaiskasvatuksen että esiopetuksen osalta tulee huomioida riittävä ja jatkuvaluonteinen informaatio-ohjaus.

Yhtenä tavoitteena on nostaa maahanmuuttotastaisten lasten osallistumisastetta. Osallistumisasteen lisäksi on tarpeen myös

vakiinnuttaa säännöllistä osallistumista, ja onkin tärkeää, että maahanmuuttotilaisista lapset osallistuvat säännöllisesti varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Vain säännöllisellä osallistumisella voidaan vaikuttaa esimerkiksi heidän suomen/ruotsin kielen oppimiseen ja sen kautta myös suomen/ruotsin kielen kehittymiseen.

Edistetään varhaiskasvatuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta

Varhaiskasvatuksen koulutuksellista ja tasa-arvoa voidaan edistää johdonmukaisella lainsäädännön kehittämisellä. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen on sekä yksilön että yhteisön asia. Lainsäädännön tulisi velvoittaa, että jokaisen varhaiskasvatuksen henkilöstön jäsenen tulisi edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Varhaiskasvatus itsessään mahdollistaa koulutuksellisen tasa-arvon kehittämisen ja kehittämisessä tulee huomioida kaikki lapset.

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on tavoitteena varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Tasa-arvon edistäminen alkaa jo varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa, on tärkeää, että se muodostaa jatkumon varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä edelleen perusopetukseen. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus kannustavat yhdenvertaisesti kaikkia lapsia opetettavissa sisällöissä ja oppiaineissa. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta lasten sivistyksellisiä oikeuksia on tärkeää kehittää. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin sisältyy vahvasti ajatus kestävästä kehityksestä ja ekososiaalisen sivistyksen edistämisestä. Koulutusten ja tukimateriaalien tuottaminen vaatii resursseja.

Edistetään lasten tunnetaitojen ja osallisuuden vahvistamista varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa

Opetushallitus on laatinut tukimateriaalia lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen ja osallisuuden vahvistamiseksi. Tukimateriaalin jalkauttaminen ja henkilöstön kouluttaminen vaativat lisäresursseja ja aikaa.

Kehitetään varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmää

Opetushallitus tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmän kehittämisessä Karvin kanssa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja esiopetuksen opetussuunnitelmanperusteet ovat avaintekijöitä laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä.

Esi- ja perusopetus

Perustaitojen oppimisen vahvistaminen

Perustaitojen ja -valmiuksien parantaminen edellyttää sujuvaa oppimisen jatkumoa ja tukea varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen sekä sen jälkeisiin opintoihin. Opetushallitus pitää tärkeänä, että perustaitojen osaamisen ja oppimisen jatkumo varmistetaan jokaisen lapsen ja nuoren näkökulmasta.

Perustaitojen oppimista tukee perusopetuksen vähimmäistuntimäärän korottaminen 1.8.2025 alkaen, jolloin perusopetuksen vuosiluokille 1–2 on lisätty 1 äidinkielen ja kirjallisuuden sekä 1 matematiikan tunti ja vuosiluokille 3–6 lisätään 1 äidinkielen ja kirjallisuuden tunti. Hallitusohjelman mukaisesti opetussuunnitelmaa ei laajennettu, vaan uudistuksella on ollut tarkoitus mahdollistaa lisää aikaa nykyisten tavoitteiden oppimiseen. Tavoitteena on vahvistaa kaikkien oppilaiden oppimisen perustaa luku-, kirjoitus- ja matemaattisissa taidoissa. Tuntilisäys on edellyttänyt ja edelleen edellyttää Opetushallitukselta toimeenpanon tukea opetuksen järjestäjille ja opettajille.

Esi- ja perusopetuksen laadun ja oppimiserojen tasoittaminen sekä segregaaation ehkäisemisen kannalta esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoituksen vakiinnuttaminen on hyvä panostus. Opetusryhmien koko vaikuttaa merkittävästi oppimisen edellytyksiin ja mahdollisuuksiin tukea oppilaita riittävän varhain ryhmäkohtaisten tukimuotojen avulla.

Hallitusohjelmassa on mainittu osaamistakuu, jolla tarkoitetaan vähimmäisosaamistason määrittelyä ja sen saavuttamista perusopetuksen aikana. Osaamistakuun toimeenpanemiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut työryhmän, joka valmistelee osaamistakuun toteuttamiseksi tarvittavia lakimuutoksia. Samalla työryhmässä arvioidaan, millaisia toimia tarvitaan opetussuunnitelman perusteiden näkökulmasta. Osaamistakuutyölle on tarpeen varata resursseja Opetushallituksessa ja mahdollistaa opetuksen järjestäjien ja opettajien osallisuus prosessissa. Keskeistä on tarjota opetuksen järjestäjille tukea arviointikulttuurin ja arviointikäytänteiden

Lucina Hänninen

Opetusneuvos

Opetushallitus

2.10.2025

OPH-5825-2025

kehittämiseen siten, että arviointi ja vähimmäisosaamistason määrittely olisi mahdollisimman yhdenvertaista ja oikeudenmukaista.

Hallitusohjelmaan on kirjattu varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen järjestäjille niiden järjestämiseen liittyvät kriteerit, joilla varmistetaan jokaisen lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen asuinpaikasta riippumatta. Kriteereiden luominen ja niiden toimeenpanon tukeminen edellyttävät aikaa ja riittäviä resursseja ja liittyvät keskeisesti myös esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen kokonaisuuteen.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun aikana 2021–2024 painotettiin lasten matemaattisten taitojen kehittymistä. Tutkimusten mukaan varhaiset vuodet ovat tärkeitä lasten matemaattisten perustaitojen kehittämisessä. Tämän vuoksi on tärkeää jatkaa matematiikkaan liittyvää pedagogista kehittämistä myös muissa kuin esiopetuksen kokeiluun osallistuneissa kunnissa. Merkittäviä tarpeita lasten matemaattisten taitojen kehittymisen tukemiseksi on myös varhaiskasvatuksessa esimerkiksi tukimateriaalien ja täydennyskoulutusten osalta. Opetushallitus on valmistanut tukimateriaalia matemaattisen ajattelun taitojen edistämiseksi. Lasten matemaattisten taitojen kehittymisen tukemiseksi tulee mahdollistaa ja järjestää täydennyskoulutusta varhaiskasvatuksen opettajille ja muulle henkilöstölle. Tukimateriaalia tulee laajentaa ja tämä tarvitsee aikaa ja resursseja.

Hallitusohjelmassa 2023 hallitus sitoutuu LUMA-strategian toimeenpanoon, jotta oppilaiden luonnontieteellismatemaattiset valmiudet vahvistuvat. Opetus- ja kulttuuriministeriön laatiman LUMA(TE)-strategian toimenpidesuunnitelman yleisenä tavoitteena on varmistaa, että meillä on riittävästi LUMA-osaamista ja ymmärrystä edistämään yhteiskunnan sosiaalista, ekologista ja taloudellista hyvinvointia sekä kestäväää kasvua. Näiden yhteiskunnan kehityksen kannalta merkittävien toimenpiteiden käynnistäminen ja ylläpito edellyttävät riittävää resurssointia. Opetushallitus on huolissaan LUMA-aineiden osaamisen parantamiseen edistävien toimenpiteiden ja rahoituksen kokonaan puuttumisesta hallituksen esityksestä valtion talousarvioiksi 2026.

Monet esi- ja perusopetusta koskevat uudistukset sekä toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset edellyttävät toimintakulttuurin muutosta. Opetushallituksen rooli esi- ja perusopetuksen ja laajemminkin opetus- ja sivistyssektorin

Lucina Hänninen

Opetusneuvos

Opetushallitus

2.10.2025

OPH-5825-2025

johtamisen tukemisessa on keskeistä. Opetushallitus on mukana, koordinoi ja tukee opetus- ja kasvatustalouden johtamisen kehittämistä monien eri toimijoiden, kuten tutkijoiden kanssa. Opetushallituksella on myös erilaisia johtamisen verkostoja ja yhteistyötä sekä koulutuksia asiantuntijoille ja johtajille, kuten rehtoreille.

Opetushallituksella on tärkeä rooli oppimistulosten vahvistamiseen tähtäävien toimenpiteiden toimeenpanon tukemisessa. Tukimateriaalien tuottaminen, koulutusten järjestäminen ja muu paikallisen toiminnan toimeenpanon tuki tieto- ja tutkimusperustaisen opetusalan johtamisen tukemiseksi edellyttävät riittävää resursointia ja rahoitusta.

Perustaitojen osaamisen näkökulmasta maahanmuuttotilastaisten lasten ja nuorten kotoutuminen ja osallisuuden vahvistaminen varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa on tärkeää. Opetushallituksen yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvin) kanssa toteuttaman Maahanmuuttotilastaisista oppilaita tukevaa KIEPPI-toimenpideohjelman hankkeissa on vahvistettu muun muassa oppilaiden opetuskielen ja perustaitojen kehittämistä sekä kielitietoisuuden opetuksen toteuttamista.

Perustaitojen ja opetuskielen peruskielitaidon vahvistamiseen tähtää myös 1.8.2026 alkava perusopetuksessa opetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus. Keväällä 2026 alkavaan paikallisen opetussuunnitelmatyöhön liittyvään tiedottamiseen, koulutukseen ja mahdollisen tukimateriaalin laatimiseen tarvitaan resursseja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut Opetushallitukselle tehtäväksi uudistaa suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (S2)-oppimäärän perusteet niiltä osin, jotka koskevat S2-oppimäärän erityistä tehtävää, erityisesti sitä, miten S2-oppimäärä valitaan oppilaalle. Tämä osauudistus tulee voimaan 1.8.2026. Opetushallitus valmistelee tarvittavat perustemuutokset ja kouluttaa opetuksen järjestäjiä uudistuksesta sekä tukee paikallista täydennyskoulutusta uudistetuista opetussuunnitelman perusteista valtionavustuksen turvin.

Lainsäädännön sirpaleisuus hidastaa S2-oppimäärän pedagogista uudistamista. On syytä varmistaa lähivuosina, että S2-

oppimäärään liittyvät vanhat lainsäädännölliset ongelmakohdat ratkaistaan uudistamalla lainsäädäntöä toimivaksi.

Kielitietoinen opetus

Perustaitojen oppimista ja osaamista tukevat monin tavoin kielitietoiset opetuksen käytänteet osana varhaiskasvatustyksikön tai koulun toimintakulttuuria. Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmaperusteiden toteuttamisen tueksi tarvitaan edelleen kielitietoista toimintakulttuuria kehittäviä toimia, jotta kielitietoinen toimintakulttuuri juurtuisi toimintaan nykyistä paremmin. Varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa opetuksen kielitietoisuuden lisääminen tukee laajasti ottaen kaikkien lasten ja nuorten lukuvalmiuksien, lukutaidon ja lukemisen kulttuurin monipuolista kehittymistä.

Kielitietoisuuden opetuksen tukeminen edellyttää resursseja, joilla voidaan järjestää opettajien täydennyskoulutusta ja lisätä opettajien yhteistyötä. Opetustoimen henkilöstökoulutuksen hankkeissa on viime vuosien ajan ollut teema-alueena juuri kielitietoinen opetus, mutta täydennyskoulutushankkeet päättyvät vuoden 2025 lopussa, eikä uusia opetushenkilöstölle maksuttomia koulutuksia enää järjestetä valtakunnallisesti. Varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestäjät voivat omalla rahoituksellaan järjestää koulutusta, mutta koulutus on satunnaista ja kohdistuu vain pienelle osalle henkilöstöä.

Työelämäpainotteinen joustava perusopetus ja ohjaus

Perusopetuksen työelämäyhteistyön kehittäminen on osa koulutuksellisen tasa-arvon edistämistä. Opetussuunnitelman perusteissa jo olevan joustavan perusopetuksen (JOPO) ja paikallisena kehittämistoimintana toteutetun työelämäpainotteisen perusopetuksen (ns. Teppo-toiminta) kaltaisten toimintamuotojen kehittäminen tarjoaa joustavan tavan toteuttaa uraohjausta, työelämäyhteistyötä ja jatko-opintoihin ohjautumista. Työelämätaitojen vahvistamiseen tulisi kohdentaa rahoitusta erilaisten toimintamuotojen kehittämiseen.

Opetushallitus näkee tärkeänä oppivelvollisuuden jatko-opintokelpoisuuden säilyttämisen sillä, että opiskellaan opetussuunnitelman oppimäärät. Oppimisen esteisiin puututaan jo riittävästi perusopetuksessa ja riittävällä ohjauksella. Ohjauksella kehitetään koulutuksellista tasa-arvoa ja tuetaan jatko-opintoihin ohjautumista. Ohjauksen ja oppimisen tuen yhteensovittaminen on tärkeää koulutususkon ja motivaation tukemisessa. Tämä edellyttää jatkuvaa täydennyskoulutusta ja

erityisesti eri koulutusteiden nivelvaiheissa. Erityisopettajien antaman opetuksen ja oppilaanohjaajien antaman ohjauksen avulla voidaan tukea oppimista, kouluun kiinnittymistä ja motivaatiota. Kouluun kiinnittymisen rakenteita tulee edelleen vahvistaa.

Kansallisen lukutaitostrategian toimeenpano ja Lukutaito-ohjelma

Hallitusohjelman mukaan lasten ja nuorten perustaitoja, kuten luku- ja kirjoitustaitoa, tulee vahvistaa. Yhtenä tavoitteena on, että kaikenikäisten lukutaitoa vahvistetaan jatkamalla Kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanoa. Lukutaito-ohjelma on edistänyt kaksikielisesti kansallisen lukutaitostrategian toimeenpanoa sekä sen seurantaa. Tavoitteita edistetään mm. Lukeva varhaiskasvatus-, Lukeva koulu- ja Lukeva kunta -osaohjelmilla.

Lukutaito-ohjelman valtionavustukset sitouttavat uusia kuntia ja organisaatiota pitkäjänteisten lukutaitorakenteiden luomiseen lukutaidon polarisaation ehkäisemiseksi ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi. Vuonna 2026 lähdetään edistämään myös Lukeva toinen aste -toimintaa.

Vuonna 2025 työn alla on ollut lukutaitostrategian toimeenpanon tilannekatsaus, joka julkaistaan alkuvuonna 2026. Käynnissä on myös valtionavustushankkeiden ja Lukeva kunta -työn vaikuttavuustutkimus (ulkopuolinen, Turun yliopisto). Tilannekatsauksen pohjalta on vuonna 2026 toteutettava yhteistyönä muiden lukutaitotoimijoiden kanssa Lukutaitostrategian toimeenpanon päivitys ja tehostamissuunnitelma: tavoitteena selkeästi kohdistetut resurssitarpeet eri tahoille, toimenpiteet, vastuutahot ja seuranta vuosille 2027–2030 "Lukeva Suomi -ohjelma".

Nyt tunnistettuja katvealueita ja tehostamisen paikkoja tuleviin toimenpiteisiin:

- Lukutaito osana sosiaali- ja terveyspalveluja (esim. perhekeskukset, mielenterveyspalvelut)
- Toinen aste ja korkeakoulutus – opiskelutaidot, työelämävalmiudet
- Aikuisten lukutaito – jatkuva oppiminen, työllistyminen, kotoutuminen

Lucina Hänninen

Opetusneuvos

Opetushallitus

2.10.2025

OPH-5825-2025

- Monikielisyys ja monenlaiset lukijat – oman äidinkielen luku- ja kirjoitustaito, S2/R2-lukutaitotyö, selkokirjallisuus, lukemisen apuvälineet ja -tuki
- Kriittinen digitaalinen lukutaito ja demokratia – pehmeän turvallisuuden rakentaminen

Lukemista edistävät toimet tullaan seuraavaksi vuonna 2026 ulottamaan muun muassa uuteen Lukeva toinen aste -toimintaan sekä myöhemmin myös heikosti lukeviin aikuisiin. Toiminnan laajetessa myös resurssitarve kasvaa. Erityisesti tulee edelleen huomioida ja tunnistaa heikosti lukevat sekä monikieliset ja suomea/ruotsia toisena kielenä opiskelevat lapset ja nuoret.

Vaikuttavuuden turvaamiseksi Lukutaito-ohjelmalle on koordinoivana tahona pystytävä luomaan pysyvä ja riittävä resursointi, joka antaa valmiudet selkeiden ja pitkäjänteisten toimenpiteiden ja vastualueiden luomiseen strategian toimeenpanossa vuosille 2027–2030.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön digitalisaation viitekehystyö sekä Tekoäly varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa - lainsäädäntö ja suositukset –kokonaisuuden käyttöönoton tukeminen

Opetushallitus edistää Kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaation linjauksia 2027 ja toteuttaa niihin perustuen varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen digitalisaation viitekehystyötä. Työllä edistetään koulutussektorin vastuita Suomen digitaalisen kompassin toimeenpanossa. Työn tavoitteena on, että digitalisaatio tukee yhdenvertaisia mahdollisuuksia laadukkaaseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen, digitaaliset ratkaisut muodostavat laadukkaan ja yhteen toimivan digitaalisen toimintaympäristön, joka tukee yhteistyötä toimijoiden välillä ja digitalisaatio tukee tietoperustaista kehittämistä. Opetushallitus tukee opetuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjiä tekoälyn hyödyntämistä opetuksessa ja oppimisessa, mm. edistämällä vuonna 2025 julkaistujen tekoälysuositusten käyttöönottoa. Suositusten mukaan tekoälyn käytön opetuksessa ja oppimisessa tulee olla turvallista, vastuullista ja yhdenvertaisuutta edistävää. Tässä panostaminen opettajien osaamisen kehittämiseen on välttämätöntä.

Kodin ja koulun yhteistyön vahvistaminen ja kiusaamisen vastainen työ

Kodin ja koulun yhteistyön vahvistamista tulee edelleen kehittää. Yhteistyön tavoitteena on tukea lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia. Huoltajat tulee ottaa aktiivisesti mukaan myös yhteisöllisen opiskeluhoitotyön suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin ja heidän kuuluu olla oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän jäseniä. Kun tarkastellaan lähivuosien kehitystä, huoltajat ovat enenevässä määrin

mukana koulujen ja oppilaitosten toiminnassa, mutta tässä työssä on vielä myös paljon kehitettävää. Viimeisimmän TEAviisarin (2024) mukaan vanhempien/hoitajien edustaja kuului opiskeluhuoltoryhmän säännölliseen kokoonpanoon 18 prosentissa lukioista ja 11 prosentissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Perusopetuksessa (TEAviisari 2023) hoitajien edustaja kuului ryhmään 20 prosentissa kouluista.

Vuoden 2023 Kouluterveyskyselyssä kiusaamisen määrässä oli näkynyt kasvua verrattuna edellisiin (vuoden 2021) tuloksiin. Uusimman Kouluterveyskyselyn (2025) mukaan kiusaamista kokeneiden osuus ei ole enää kasvanut, mutta se ei ole myöskään lähtenyt laskuun. Edelleen kiusaamista oli kokenut noin joka kolmas perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilas ja noin joka neljäs 8. ja 9. luokan oppilas. Viikoittaista koulukiusaamista oli kokenut lähes joka kymmenes. Toisen asteen koulutuksessa kiusaamista kokee huomattavasti harvempi kuin perusopetuksessa. Lukiolaisista 2 prosenttia ilmoitti kokeneensa kiusaamista viikoittain ja ammattiin opiskelevista 4 prosenttia.

Kiusaamisen vastaista työtä täytyy edelleen kehittää. Koulukiusaamisen vastaiseen työhön panostaminen nähdään erittäin tärkeäksi, koska kiusaamisen seuraukset voivat olla sekä yksilö- että yhteiskunnallisella tasolla merkittäviä. Erityisesti tulee kehittää monialaista työtä, jota tehdään muun muassa päiväkodin, koulun, oppilaitoksen, neuvolan, opiskeluhuollon, lastensuojelun ja poliisin välillä. Hallitusohjelman mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus tukevat kiusaamisen ja väkivallan vastaista työtä tuottamalla tukimateriaaleja ja tuomalla malleja paikallisen työn tueksi, kuten Etelä-Karjalan malli. Perusopetuksessa on jaettu keväällä 2025 hankeavustusta kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyyn ja niihin puuttumiseen. Hankekausi kestää kevätlukukauden 2027 loppuun asti. Hankkeita tuetaan koulutuskokonaisuudella vuosien 2025–2027 aikana ja koulutuksiin voivat osallistua myös kaikki muut toimijat kuin vain hankkeissa mukana olevat.

Oppimisen tuen kehittäminen

Esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen kehittämisen keskeisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden yhdenvertaisuutta ja varmistaa, että jokainen oppilas saa tarvitsemansa tuen oppimiseen ja opetukseen osallistumiseen, oli kyseessä oppimisen tuen tarpeet, oppimisvaikeudet tai muu opetukseen osallistumisessa tarvittava tuki. Tuen järjestelmää kehitetään perusopetuslain muutoksen mukaisesti. Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet on päivitetty Opetushallituksessa ja päivitettyt opetussuunnitelmat on otettu käyttöön samaan aikaan lain tultua voimaan 1.8.2025.

Oppimisen tuen kehittäminen on laaja uudistus sekä esi- että perusopetuksen näkökulmasta, ja edellyttää vahvaa toimeenpanon tukea opetuksen järjestäjille erilaisilla koulutuksilla, ohjauksella ja tukimateriaaleilla. Tuen uudistuksen vaikuttavuuden seuranta on tärkeää. Toimeenpanon tukeen ja uudistuksen vaikutusten seurantaan on Opetushallitukselle varattava riittävästi resurssia. Lisäksi tulisi kohdentaa määrärahoja opettajien sekä rehtoreiden ja päiväkodin johtajien täydennyskoulutukseen oppimisen tuen osalta. Erityisenä kehittämisen kohteena voisi olla koulujen ja päiväkotien inklusiivisen toimintakulttuurin kehittäminen sekä ns. laaja-alaisen erityisopettajan tai varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtävässä olevien opettajien osaamisen vahvistaminen yhteis- ja samanaikaisopettajuuden sekä ennakoivan suunnittelun ja konsultaation osalta. Kehittäminen edellyttää pitkäjänteisiä investointeja ja yhteistyötä.

Tilannekuva henkilöstön saatavuudesta ja täydennyskoulutuksesta

Perusopetuksen äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärään perehtyneistä opettajista on pulaa (ks. *Suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen nykytilan arviointi 2022*. [S2-opetuksen arviointi 170322.pdf \(owalgroup.com\)](#), 205; Suomalainen Tiedeakatemia 2025 [VALMIS Tiedetta-tiivistä Suomi-toisena-kielena-opetus- ja -sen-muutostarpeet.pdf](#), 9 - 10). Opettajien täydennyskoulutusrahoituksen ja aikuiskoulutustuen poistaminen lisäopiskelua tukevana rahoitusmuotona on heikentänyt merkittävästi opettajien täydennyskoulutusmahdollisuuksia. On siis tarpeen saada toimiva opettajien täydennyskoulutusmalli mm. S2-oppimäärään ja muihin maahanmuuttotasaisten oppilaiden opetuksen teemoihin liittyen sekä luoda uusi, aikuiskoulutustuen kaltainen rahoitus opintojen mahdollistamiseksi työn ohessa. On myös tarpeen lisätä opettajien perus- ja täydennyskoulutusta niin, että kaikki luokan-, aineen- ja erityisopettajat saavat perusvalmiudet toimia monikielisen oppijajoukon parissa opetuskielen (suomi/ruotsi) taidon vahvistumista aktiivisesti tukien.

Erityisopettajien koulutuksella ja täydennyskoulutuksella on pystyttävä vastaamaan kasvavaan tarpeeseen siten, että oppilaiden oikeus heidän tarvitsemaansa tukeen toteutuu yhdenvertaisesti ympäri Suomen. Erityisesti varhaiskasvatuksen opettajien ja myös muun varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuutta on pyrittävä parantamaan pitkäjänteisesti lisäämällä veto- ja pitovoimaa. Varhaiskasvatusikäisten opettajien ja päiväkodin johtajien koulutustasosta ei tule tinkiä.

Opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutusjärjestelmän kehittämiseen ja toteuttamiseen tulisi varata resursseja.

Yhteenveto

Opetushallituksen toimialalle kohdistuu valtion talousarviossa 2026 runsaasti tavoitteita. Taloudellisen tilanteen vuoksi Opetushallituksella on huoli hallitusohjelmaan liittyvien tavoitteiden toteuttamisesta.

Toimintamäärärahan pienemisen vuoksi Opetushallituksen tehtävien osalta on odotettavissa joko palvelujen karsimista tai palvelutason heikkenemistä.

Norminpurku varhaiskasvatuksessa sekä osaamistason nostamiseen liittyvät uudistukset, kuten äidinkielen ja kirjallisuuden sekä matematiikan lisätunnit, osaamistakuu, valmistavan opetuksen lisäopetus, S2-opetuksen uudistus sekä oppimisen tuen kehittäminen vaativat kaikki laajamittaista toimeenpanon tukea sekä ohjausta. Laadukkaan ja vaikuttavan varhaiskasvatuksen toteutumisen edellytyksenä on akateemisesti koulutetut opettajat ja johtajat sekä laadukkaasti koulutetut varhaiskasvatuksen sosionomit ja lastenhoitajat. Kun samanaikaisesti valtionavustukset opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen päättyvät vuonna 2025, on resurssien löytäminen tarvittavaan opetuksen ja varhaiskasvatuksen toimeenpanon tukeen hyvin haastavaa.